

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Directie Wetgeving en Juridische Zaken

Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Vereniging Erfrecht Advocaten Nederland

p/a Bastenakenstraat 130
1066 JG Amsterdam

T +31 203882928

M +31 625027377

info@vean.nl

www.vean.nl

Datum 23 mei 2025
Inzake Consultatie Wetsvoorstel
Bescherming Vermogen in het Familierecht

Namens de Vereniging voor Erfrecht Advocaten Nederland (VEAN) zend ik u hierbij de reactie op de erfrechtelijke onderdelen van het Wetsvoorstel Bescherming Vermogen in het Familierecht. Deze reactie op de erfrechtelijke onderdelen (punten 1, 2, 6 en 7) is opgesteld in overleg met de Vereniging Familie- en Erfrecht Advocaten Scheidingsmediators (vFAS).

Samenvatting en belangrijkste aanbevelingen

De belangrijkste op- en/of aanmerkingen dan wel aanbevelingen luiden als volgt:

- De VEAN uit evenals de vFAS haar zorgen over de handhaving en uitvoerbaarheid van de regeling dat het opstellen van een boedelbeschrijving van het gehele vermogen van een minderjarige in geval van een erfrechtelijke verkrijging verplicht wordt en van de regeling dat een erfrechtelijke verkrijging dient te worden gestort op een bankrekening met een BEM-clausule;
- De VEAN legt evenals de vFAS de vraag aan uw wetgever voor of niet ook de vervaltermijn van artikel 4:90 lid 3 BW dient te worden verlengd ter effectieve bescherming van de belangen van de minderjarige;
- De VEAN geeft evenals de vFAS uw wetgever in overweging om, ter zake de termijn voor de legitieme portie en de som ineens van artikel 4:35 BW, de mogelijkheid te

handhaven dat een belanghebbende een redelijke termijn kan stellen waarbinnen aanspraak moet worden gemaakt op de legitieme portie, respectievelijk de som ineens op straffe van verval daarvan, a) nadat de legitimaris/ de somgerechtigde meerderjarig is geworden, of b) gedurende de minderjarigheid nadat de kantonrechter aan de belanghebbende toestemming heeft verleend voor het stellen van deze redelijke termijn. De kantonrechter kan op deze manier toezicht uitoefenen op de keuze die de wettelijke vertegenwoordiger binnen deze termijn maakt.

Reactie op het Wetsvoorstel Bescherming Vermogen in het Familierecht (erfrechtelijke onderdelen)

In de ontwerp Memorie van Toelichting zijn de hoofdlijnen van het wetsvoorstel weergegeven in 10 punten¹ waarop hierna op de erfrechtelijke onderdelen (punten 1, 2, 6 en 7) zal worden gereageerd.

- 1. In het erfrecht wordt verplicht het opstellen en indienen van een boedelbeschrijving van het gehele vermogen van een minderjarige in het geval van een erfrechtelijke verkrijging door de minderjarige. Buiten het erfrecht kan door de kantonrechter een beschrijving van het vermogen worden verlangd als dit in het belang van de minderjarige noodzakelijk wordt geacht.*

Het is een positieve ontwikkeling dat het wetsvoorstel de verplichting introduceert om in beginsel bij alle erfrechtelijke verkrijgingen van een minderjarige een boedelbeschrijving op te maken en niet enkel bij een wettelijke verdeling (zoals nu het geval is). De VEAN en de vFAS onderschrijven dat de boedelbeschrijving van belang is voor de (bescherming van) de vermogensrechtelijke positie van de minderjarige, ongeacht of er sprake is van een wettelijke verdeling.

Er bestaat wel een belangrijk verschil tussen de boedelbeschrijving bij de wettelijke verdeling (artikel 4:16 lid 2 BW) en de boedelbeschrijving als bedoeld in artikel 1:253ma BW nieuw. De boedelbeschrijving voor de wettelijke verdeling heeft betrekking op de gehele nalatenschap, aan de hand waarvan de geldvordering van de minderjarige kan worden vastgesteld. De boedelbeschrijving van artikel 1:253ma nieuw BW betreft het gehele vermogen van de minderjarige, inclusief de erfrechtelijke verkrijging. Om deze laatste beschrijving te kunnen maken, dient de nalatenschap aldus afgewikkeld en verdeeld te zijn, althans dient de erfrechtelijke aanspraak van de minderjarige (die vaak zal bestaan uit een niet-opeisbare vordering op de langstlevende partner) vastgesteld te zijn. In de praktijk kan die afwikkeling lang duren en zal de beschrijving als bedoeld in artikel 1:253ma lid 1 BW pas na langere tijd kunnen worden gemaakt. Als de kantonrechter het toezicht uitoefent zal hij hiermee rekening dienen te houden. Over het toezicht op de

¹ Ontwerp MvT, Wet bescherming vermogen in het familierecht, p. 1 en 2, zie <https://www.internetconsultatie.nl/beschermingvermogenfamilierecht/b1>

naleving onderschrijven de VEAN en vFAS de kritische opmerkingen van Ter Haar in WPNR 2025/7503, par. 4.2 (p. 384-385).

De VEAN en vFAS wijzen er voorts op dat het wenselijk is dat in de boedelbeschrijving een onderscheid wordt gemaakt tussen de erfrechtelijke verkrijging en het overige vermogen van een minderjarige. Dat kan bijvoorbeeld van belang zijn in het geval van tweetrapsmakingen, waarbij het kind voorwaardelijk vermogen verkrijgt, zodat (in ieder geval bij het in werking treden van de voorwaarde) kan worden vastgesteld welk gedeelte onder het bezwaarde vermogen valt. Een boedelbeschrijving waarin de vermogenspositie van de minderjarige voorafgaande aan de erfrechtelijke verkrijging en na ontvangst van de erfrechtelijke verkrijging wordt onderscheiden, komt ons praktisch voor.

De VEAN en de vFAS vinden het opportuun als bij een totaal vermogen van minder dan € 11.250,00 wordt volstaan met een ondertekende verklaring in plaats van een boedelbeschrijving, waarbij wordt opgemerkt dat het wenselijk voorkomt dit bedrag periodiek te indexeren, afhankelijk van de prijsontwikkeling.

2. In het geval van een erfrechtelijke verkrijging door een minderjarige dient het verkregen bedrag op een bankrekening met een BEM-clausule te worden gestort.

De voorgestelde introductie van de verplichte storting van alle erfrechtelijke verkrijgingen op een bankrekening met een BEM-clausule, is in beginsel een positieve ontwikkeling ter bescherming van het vermogen van minderjarigen. Desalniettemin roept dit bij de VEAN en de vFAS een aantal vragen op.

Vooraf wordt opgemerkt dat het belang voor de praktijk beperkt is in die gevallen waarin er sprake is van een (wettelijke verdeling met een) niet-opeisbare erfrechtelijke geldvordering van de minderjarige. In die gevallen valt er immers niets te storten.

De vraag luidt allereerst of de wetgever met introductie van deze bepaling verlangt dat in beginsel alle erfrechtelijke verkrijgingen van een minderjarige liquide moeten worden gemaakt, zodat er een geldbedrag beschikbaar komt dat op een bankrekening met een BEM-clausule kan worden gestort? Erfrechtelijke verkrijgingen kunnen ook bestaan uit andere goederen dan een geldbedrag, zoals onroerend goed, een effectenportefeuille of kunst en antiek. De VEAN en vFAS gaan ervan uit dat het niet de bedoeling van de wetgever is om een algemene regel te introduceren, op basis waarvan erfrechtelijke verkrijgingen van de minderjarige zoveel mogelijk te gelde moeten worden gemaakt/ moeten worden omgezet in een geldbedrag dat een op een rekening met een BEM-clausule wordt uitbetaald. Zij achten dit ook niet wenselijk, juist omdat er goede redenen kunnen zijn om deze goederen niet te gelde te maken, maar deze te behouden voor de minderjarige. Zij verzoeken de wetgever om hierover duidelijkheid te verschaffen.

Voorts maken de VEAN en de vFAS zich zorgen over de handhaving en uitvoerbaarheid van deze regeling. De vraag komt derhalve op hoe de regel zal worden gehandhaafd en wat de sanctie is als de verkrijging niet op een rekening met een BEM-clausule wordt gestort. Is de rechtspraak wel in staat om effectief toezicht uit te oefenen op de handhaving (naleving) van deze bepaling en is er sprake van voldoende capaciteit bij de rechtspraak om de verzoeken tot uitbetaling van een bankrekening met een BEM clausule binnen een redelijke termijn te beoordelen? Indien dit niet adequaat kan worden geborgd, is er wellicht sprake van een te verregaande inbreuk op het eigendomsrecht van de minderjarige, dat onder het beheer van een ouder of voogd staat.

De vraag komt tevens op of de maatregel (erfrechtelijke verkrijgingen door een minderjarige altijd op een rekening met een BEM clausule) niet te draconisch is. Is er enig zicht op hoe vaak het misgaat om deze regel voor *alle* gevallen te laten gelden? De regel zou namelijk ook zo geformuleerd kunnen worden dat een brede kring van belanghebbenden de kantonrechter kan verzoeken dat deze aan de wettelijk vertegenwoordiger van de minderjarige de verplichting oplegt om de verkrijging op een rekening met een BEM clausule te storten, dus uitsluitend in de gevallen dat daartoe aanleiding bestaat.

6. De uitzonderingen op de aanspraak van een kind tot de leeftijd van 21 jaar op een geldbedrag voor levensonderhoud jegens de erfgenamen van een overleden ouder (de som ineens) worden geschrapt en de som ineens wordt gestort op een bankrekening met een BEM-clausule.

De VEAN en de vFAS zijn voorstander van het schrappen van de uitzonderingen op de aanspraak van een kind tot de leeftijd van 21 jaar op de som ineens in de zin van artikel 4:35 BW. Uit de praktijk blijkt dat er (mede) door deze ruime uitzonderingen in relatief weinig gevallen een (geslaagd) beroep op artikel 4:35 BW wordt gedaan. Na schrapping van deze uitzonderingen heeft de rechter de mogelijkheid om aan de hand van alle omstandigheden van het geval, rekening houdende met de behoefte van het kind, de draagkracht van de overlevende ouder en de verantwoordelijkheid van de erflater (overeenkomstig Gerechtshof Arnhem – Leeuwarden 1 december 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:9090) te kunnen beslissen over de toekenning van een som ineens.

De verplichting om de som ineens te storten op een bankrekening met een BEM-clausule komt de VEAN en de vFAS als passend voor, juist omdat er in veel situaties sprake kan zijn van tegenstrijdige belangen tussen de minderjarige en de wettelijk vertegenwoordiger. Als de minderjarige bijvoorbeeld enig erfgenaam is van de overleden ouder, dan verkleint de som ineens als bedoeld in artikel 4:35 BW zijn verkrijging als erfgenaam. De som ineens komt onder het beheer van de wettelijke vertegenwoordiger (vaak de andere ouder) die deze dient aan te wenden voor de

kosten van verzorging en opvoeding, respectievelijk levensonderhoud en studie. Rechterlijke controle daarop middels een bankrekening met een BEM-clausule dient de bescherming van de vermogensrechtelijke belangen van de minderjarige, waarbij wel van belang is dat adequaat en tijdig op verzoeken om een opname van de bankrekening door de kantonrechter wordt beslist.

7. Twee vervaltermijnen in het erfrecht worden voor minderjarigen en jongmeerderjarigen verlengd en de schrapping van de mogelijkheid een redelijke termijn te stellen.

De VEAN en de vFAS staan in beginsel positief tegenover de verlenging van de vervaltermijnen voor de som ineens van artikel 4:35 BW (artikel 4:37 lid 1 BW) en voor de legitieme portie (artikel 4:85 lid 1 BW). De vermogensrechtelijke positie van de minderjarige wordt hiermee versterkt. De minderjarige is niet meer afhankelijk van het optreden van zijn wettelijk vertegenwoordiger, hetgeen wenselijk is omdat er sprake kan zijn van tegenstrijdige belangen tussen de minderjarige en de wettelijke vertegenwoordiger.

De VEAN en de vFAS signaleren wel een aantal praktijkproblemen en zorgpunten:

- Hoe weet de minderjarige dat er vanaf de meerderjarigheid alsnog een beroep op de som ineens en de legitieme portie kan worden gedaan? In hoeverre is deze mogelijkheid bij de minderjarige bij het bereiken van de 18 jarige leeftijd bekend en zal hiervan adequaat gebruik (kunnen) worden gemaakt?
- Het is bij dit wetsvoorstel mogelijk dat bijna 23 jaar na het overlijden van de erflater nog een beroep op de legitieme portie wordt gedaan. In hoeverre zijn de benodigde stukken en administratie nog beschikbaar om tot een adequate vaststelling van de legitieme portie te komen? De wettelijke bewaartermijn zal voor diverse stukken immers al ruim verstreken zijn;
- Voor overige belanghebbenden bestaat er geruime tijd onzekerheid over de vraag of er nog een beroep op de legitieme portie zal worden gedaan. In de ontwerp Memorie van Toelichting wordt beschreven dat belanghebbenden daarmee rekening kunnen houden, zeker als bekend is dat erflater kinderen had. Dat is echter niet altijd bekend. Middels een gerechtelijke vaststelling van het vaderschap kunnen belanghebbenden vele jaren na een overlijden nog met een aanspraak van een legitimaris worden geconfronteerd. Voor bijvoorbeeld goede doelen die erfgenaam zijn, betekent dit dat zij zeer geruime tijd er rekening mee moeten houden dat nog een legitieme portie moet worden voldaan en enkel kunnen leunen op de bescherming van artikel 1:207 lid 5 BW. Daarbij geldt (zie Hoge Raad 19 februari 2010, *NJ* 2010, 295) dat degene(n) die (reeds) voor de gerechtelijke vaststelling van het ouderschap als erfgenaam golden, niet als 'derden' als bedoeld in art. 1:207 lid 5 tweede zin BW worden aangemerkt en in

zoverre geen derdenbescherming genieten. Ingevolge art. 1:207 lid 5 derde zin BW hoeven zij echter niet terug te geven hetgeen verbruikt of verteerd is. In hoeverre is dat wenselijk?

- De mogelijkheid om door een belanghebbende aan een minderjarige een redelijke termijn te stellen waarbinnen de minderjarige aanspraak moet maken op de legitieme portie, op straffe van verval van de legitieme portie (huidig artikel 4:85 lid 1 BW) komt blijkens het wetsvoorstel te vervallen. Dat geldt ook voor de mogelijkheid om een redelijke termijn te stellen voor de aanspraak op de som ineens van artikel 4:35 BW, als bedoeld in artikel 4:37 lid 1 BW. Mede gelet op het belang van de rechtszekerheid voor andere belanghebbenden (zie de opmerking hiervoor) houden de VEAN en de vFAS uw wetgever de optie voor om aan artikel 4:85 lid 2 BW nieuw en artikel 4:37 lid 2 BW nieuw één of meer mogelijkheden toe te voegen. De VEAN en de VFAS komt het in ieder geval redelijk voor dat vanaf het moment dat de (ten tijde van het overlijden van de erflater minderjarige) legitimaris respectievelijk somgerechtigde meerderjarig wordt een belanghebbende aan hem/ haar een redelijke termijn mag stellen waarbinnen moet worden verklaard of hij/zij aanspraak maakt op zijn legitieme portie respectievelijk som ineens, op straffe van verval daarvan. Zo kan er al eerder in de periode tussen 18 en 23 jaar voor de legitieme portie respectievelijk voor 21 jaar voor de som ineens duidelijkheid ontstaan over de vraag of aanspraak wordt gemaakt op de legitieme portie respectievelijk de som ineens. Op deze manier vindt er op dit punt tevens een gelijke behandeling plaats van de legitimaris die meerderjarig is op het moment van overlijden van de erflater, en de legitimaris die minderjarig is op het moment van overlijden van de erflater maar gedurende de vervaltermijn meerderjarig wordt. In beide situaties kan dan een redelijke termijn worden gesteld. De VEAN en de vFAS verwijzen in dit verband ook naar Ter Haar in WPNR 2025/7503, par. 4.7.1, blz. 388 die stelt dat een redelijke wetstoepassing van dit wetsvoorstel met zich zou moeten brengen dat zodra de legitimaris meerderjarig is, hem alsnog een redelijke termijn kan worden gesteld als hiervoor bedoeld.
- Verder menen de VEAN en de vFAS dat er ook een voorziening kan worden getroffen voor het stellen van een redelijke termijn ter zake de legitieme portie respectievelijk som ineens gedurende de periode van minderjarigheid, waarbij een beter evenwicht wordt bereikt tussen de rechtszekerheid van andere belanghebbenden en de bescherming van minderjarigen. De VEAN en de vFAS menen dat bij uw wetgever de vrees bestaat dat de wettelijke vertegenwoordiger ook wanneer aan hem/haar een redelijke termijn wordt gesteld zoals hier bedoeld, niet of niet correct een beroep op de legitieme portie respectievelijk de som ineens doet. Wij houden uw wetgever voor dat er een tussenvorm denkbaar is, die aan beide belangen tegemoet komt, bijvoorbeeld door de betrokkenheid van de kantonrechter als toezichthoudende instantie. Bijvoorbeeld: "De belanghebbende behoeft toestemming van de kantonrechter voor het stellen van een redelijke termijn gedurende de

Datum: 30 mei 2023
Dossier: Aanpassen gronden onwaardigheid in het erfrecht
Kenmerk: 22015601 SB
Pagina: 7 van 7

minderjarigheid." De kantonrechter is op deze manier op de hoogte van de termijnstelling en kan toezicht op de beslissing van de wettelijke vertegenwoordiger uitoefenen.

- Een belangrijke inhoudelijke opmerking is dat de VEAN en vFAS constateren dat uw wetgever niet een verlenging van de vervalttermijn van artikel 4:90 lid 3 BW voorstelt. Is dat een bewuste keuze? Artikel 4:90 lid 3 BW bepaalt dat de bevoegdheid van een legitimaris tot inkorting van een gift vervalt, na verloop van een hem daarvoor door de begiftigde gestelde redelijke termijn, en uiterlijk vijf jaren na het overlijden van de erflater. Als deze vervalttermijn voor de inkorting van giften niet voor de minderjarige wordt verlengd, betekent dit de minderjarige bij een beroep op zijn legitieme portie later dan 5 jaren na het overlijden van erflater enkel nog op de erfrechtelijke verkrijgingen kan (laten) inkorten, maar niet meer op giften. Dat zou kunnen betekenen dat een minderjarige legitimaris alsnog met lege handen kan komen te staan. Een voorbeeld. Stel dat een erflater overlijdt als de legitimaris 7 jaar oud is, dat de legitieme portie 1/4 bedraagt, de nalatenschap nihil is, maar de legitimaire massa € 100.000,00 bedraagt als gevolg van een gift aan een derde. De legitieme portie van de legitimaris bedraagt in dat geval € 25.000,00. Als de legitimaris als hij 19 jaar oud is een beroep doet op de legitieme portie, dan kan hij deze niet meer verhalen. De erfgenamen zijn weliswaar aansprakelijk voor de legitieme portie (artikel 4:79 sub a BW) maar hoeven deze niet te voldoen, omdat de legitieme portie de nalatenschap te boven gaat (artikel 4:80 lid 2 BW). De legitimaris zou dan moeten aankloppen bij de begiftigde en de gift moeten inkorten (artikel 4:79 sub b BW jo. artikel 4:89 lid 1 BW), maar dat is niet meer mogelijk vanwege het verstrijken van de vervalttermijn van artikel 4:90 lid 3 BW. Dan resteert voor de legitimaris dus nog slechts de aansprakelijkstelling van zijn wettelijk vertegenwoordiger die niet tijdig een beroep op de legitieme portie heeft gedaan en de gift niet tijdig heeft ingekort. Is dit de bedoeling van uw wetgever?

Tot zover onze reactie op de erfrechtelijke onderdelen van het wetsvoorstel. Graag zijn wij tot nadere toelichting of consultatie bereid.

Met vriendelijke groet,

E.Z. (Eelco) Anink
Voorzitter Vereniging Erfrecht Advocaten Nederland